

Изабела Шопова - „На юг от разума“

Как започва пътуването до замръзалия Юг?

Мразя студа! И не съм добра в шахмата. Кое е общото между двете твърдения? Ами... Антарктида. Най-студеният, най-ветровитият, най-изолираният континент на планетата.

Според покорителя на Северния полюс Робърт Пиъри „процесът на достигане на полюса може да се оприличи на шахмата – всички действия, водещи до желанния резултат, са обмислени в най-големи подробности предварително, много преди началото на играта“.

И така: какви са шансовете на средностатистическа жена на средна възраст, със скучна професия и средни доходи, без никакъв афинитет към шахмата, екстремните или дори просто физическите спортове, ненавиждаща фанатично и отчаяно студа, силно привързана към слънцето на града си, към единственото си дете и котките си, без никакви спестявания, никога дори не карала ски в живота си, да стъпи на Южния континент? Много малки? Хм, меко казано. Реалистично – никакви.

Обаче реализмът в литературата и другите форми на съвременността е отживелица. Реликва от отдавна преодолені времена на културен застој и стагнация на въображението. Никога не ми е бил любим похват и никога нищо добро не ми е донесъл. Забравете реализма! И да се захванем най-после със същинския въпрос: как безнадежден случай като моята тотално неподготвена за антарктически пътешествия персона да стигне до голямото парче лед в долния край на планетата? И да оцелее. И да се завърне жива и здрава (е, поне цяла), окъпана в слава (защото топлата вода е малко кът в Антарктида).

Ами ето така:

Винаги е спорно откъде точно започват невъзможните истории. Дали от детските мечти, или от вечното натякване „това не е за жени“? Дали антарктическото пътуване започва с прекосяването на Антарктическия полярен кръг, или години по-рано, когато си дръзнал да мечтаеш за него? Или когато за първи път събираш смелост да кажеш на глас: „Отивам в Антарктида“, без сам да си вярваш, с уплашен и несигурен глас, изчаквайки да видиш ентузиазма на впечатлените си приятели, за да усетиш за първи път чрез тях, че мечтата ти най-после става реалност? Дали пътешествието започва с чекирането на огромната чанта за полета до Ушуая? Или шест месеца по-рано в София с първата ти среща на живо с българските антарктици?

Предполагам, че е различно за всеки от нас. Няма две еднакви пътувания. И не би могло да има. Всяко е различно и уникално.

Аз предпочитам да приемам за начален онзи ярък, незабравим момент на лудост, в който през главата ми проблясва с мълниеносна сила и блясък немислимата, недопустимата, невъобразимата мисъл: „Може пък и да мога да го направя?“. Само за миг. Но оттам нататък съдбата на жертвата е предопределена – неспособна да забрави лудешкия си помисъл, тя се мята отчаяно известно време между трезвите съвети на реалността и сърцеразхлопващите изкушения на дързостта, докато накрая се предаде изцяло на разрушителната стихия на мечтите. И вече е безнадеждно късно за предупреждения като: „Внимавай какво си пожелаваш!“.

Моят миг на лудост се случи в дъждовен зимен августовски следобед в Бризбън. Провидението ми се яви не под формата на огнени знаци в небето, нито на циганка, четяща линиите на дланта ми. Не. Беше си най-обикновена електронна страница на

австралийска правителствена организация и скромничък, неизпъквач с нищо навигационен бутон: „Работни места в Антарктида“. (!!!)

Що за безумна идея е съществуването на работни позиции в Антарктида?! Там не е ли само за герои? Континентът, запазен само за най-дръзките, най-издръжливите, най-нечовешки целеустремените, физически и духом най-силните, фанатично екстремните, континентът, който само допреди петдесет години беше на практика недостъпен, пътуването до който дори в днешно време е равносилно на ходене на Луната – този същият континент рекламира работни места?! Сърцето ми хлопа оглушително, вие ми се свят и показалецът ми блъска нетърпеливо бутона на многострадалната мишка. Списъкът с позициите е разочароващо кратък, но вдъхновяващо неочакван. За търсенето на учени, специализиращи в ледознание, мъхология, микроорганизми, метеорология, астрономия, зоология, физика, космическа метеорология (?) и даже психология, някак си предполагах (логично е антарктическите програми да търсят специалисти по пингвини, лед, ветрове и зоопланктон). За нуждата от лекари, радиооператори, електроинженери, полярни спасители, базови управители и техници по поддръжка на станциите (Австралия има три континентални антарктически и още една субантарктическа станция на остров Макуори) можех вероятно да се досетя. Но че в Антарктида има работа за дърводелци, реставратори, водопроводчици, готвачи и писатели, никога не ми беше минавало през ума.

И тогава се случи непоправимото. Онзи момент на дързост, който разрушава статуквото и променя посоката на настоящето. Онзи миг на предопределение, след който няма връщане назад. Запитах се: „Какви ли са изискванията за кандидатите?“. И още докато четях невъзможно високите критерии за професионална квалификация, дългогодишен опит, пригодност на характера, перфектно здраве и предлаганото в замяна шокиращо ниско заплащане, умът ми вече прехвърляше с бясна скорост фактите на собствената ми професионална биография в търсене на сходства и съвпадения, а стомахът ми се свиваше в студената болезнена топка на страха. Защото, въпреки че реалистът в мен трябваше с огорчена въздишка да заключи: „Жалко, аз не съм подходяща за никоя от предлаганите позиции!“, и да затвори страницата, непоправимият оптимист все пак беше успял да я добави в „Любими“ – за всеки случай. Горкичкият ми изстрадал стомах беше разпознал дълго преди мен симптомите на лудостта и необратимата съдбовност на мига.

Добре де – самоувещавах се известно време, от позицията на зряла жена, отговорна майка, уважавана гражданка и други такива – позабавлява се с идеята, хубаво, ама сега я забрави и иди да си простреш прането. Защо трябва да си мислиш дори за неща, които те плашат? От които кожата ти настръхва, дланите ти се потят, дишането ти се учестява и стомахът ти се свива болезнено? Мда, защо наистина? Но след няколкоседмични усилия да забравя най-накрая бях принудена да призная пред себе си: ами просто защото това са единствените неща, които си струва да се правят. Защото без тръпката на преодоления страх, без опияняващото усещане на себенадскачането, без умопомрачителния екстаз на покорителството, без емоцията, трудностите, препятствията, излизането от зоната на комфорт животът е скучно съществуване. Не изживяване. И защото аз просто не умея да устоявам на предизвикателства.

Няма да се разпростирам в подробности как изчетох планини от антарктическа литература и направих план да се сдобия с всяка от изредените професии. Как в продължение на три години се опитвах напразно да се квалифицирам като радиооператор или оператор на атмосферен ЛИДАР, работих една цяла година в ресторанта на страховития Тери като помощник-готвач вечер, след края на работния ден в офиса, докато вземах един по един изпитите за професионален готвач, и как междуременно реформа в системата на австралийското образование направи

невъзможно придобиването на професионална квалификация по този начин. Като изчерпах всички други алтернативи, остана един последен шанс – програмата за литературни проекти на Австралийската антарктическа дивизия, която обаче изисква препоръчителни писма от родината на кандидата.

Докато си кореспондирам с професор Христо Пимпирев, председател на управителния съвет на Българския антарктически институт, и го моля за препоръки, току в един от имейлите получавам следната непринудена покана: „Защо не дойдеш на българската база да си реализираш проекта?“. Ей така, между другото, без патос и бюрократичен език, без политическа коректност и поставяне на условия, без дълги списъци с невъзможни за покриване критерии. Сякаш разходка до най-изолирания континент на планетата, до фризера на Земята е, като да се видим на кафе нейде в София.

Какво??!! Леко ми се вие свят и хипервентилирам неудържимо. След тригодишни усилия, мечти, разочарования и драми ходенето на Антарктида внезапно става реално. Примаява ми. Сърцето ми хлопа неконтролируемо. Предполагаемо от радост. Или от страх. Трудно е да се каже при този интензивен световъртеж.

Ами ето така започват незабравимите приключения, невъзможните пътувания и всички истински неща. С малко дързост, с една подадена ръка и скок в тъмното.